

**МОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ
ЗА ЕКОНОМСКО ЈАКНЕЊЕ НА ЖЕНИТЕ**
**MUNDËSITË DHE PERSPEKTIVAT
PËR FUQIZIMIN EKONOMIK TË GRAVE**
**OPPORTUNITIES AND PERSPECTIVES
FOR ECONOMIC EMPOWERMENT OF WOMEN**

Можности и перспективи за економско јакнење на жените

Позитивни искуства од спроведување на проектот „Економско јакнење на жените во Кичево и Битола“

Активности, резултати и добри практики

Проектот е финансиски поддржан од страна на Британската амбасада во Скопје

Проектот е имплементиран од страна на Женската граѓанска иницијатива АНТИКО

Скопје, март 2016

Подготовката на овој материјал беше овозможена со поддршка од Британската амбасада во Скопје, во рамките на проектот „Економско јакнење на жените во две општини“. Мислењата и ставовите наведени во овој материјал не секогаш ги одразуваат мислењата и ставовите на Британската амбасада во Скопје.

Публикација:

Можности и перспективи за економско јакнење на жените – Позитивни искуства од спроведување на проектот „Економско јакнење на жените во Кичево и Битола“, Активности, резултати и добри практики

Издавач:

Женска граѓанска иницијатива АНТИКО Скопје, ул. „Вуковарска“ 23-1/2, 1000 Скопје,
Поштенски фах 1090/1010; Тел: + 389 2 2614 641; + 389 2 2611 130;
e-mail: antico@t-home.mk; contact@antiko.org.mk;
www.antiko.org.mk; Facebook: WCI.ANTIKO Twitter: WCI_ANTIKO YouTube: WCI ANTIKO

Автор:

Ѓунер Баша Небиу

Уредник:

Ирина Хаџи Митова

Превод и лектура на албански јазик:

Љуљета Адеми Клиџа

Превод и лектура на англиски јазик:

Весна Андоновска

Лектура на македонски јазик:

Елена Георгиевска

Дизајн, техничка подготовка и печат:

„Пропоинт“ – Скопје

Илустрација:

„Бригада Дизајн“ – Скопје

Тираж: 150 примероци (бесплатен/некомерцијален тираж)

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

316.64:305(497.7)

331.5-055.2(497.7)(047.31)

НЕБИУ, Ѓунер Баша

Можности и перспективи за економско јакнење на жените: позитивни искуства од спроведување на проектот „Економско јакнење на жените во Кичево и Битола“: активности, резултати и добри практики / [автор Ѓунер Баша Небиу; превод на албански јазик Љуљета Адеми Клиџа, превод на англиски јазик Весна Андоновска]. - Скопје: Женска граѓанска иницијатива АНТИКО, 2016. - 62 стр.: илустр.; 25 см

Текст на мак., алб. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Содржи и: Mundësitë dhe perspektivat për fuqizimin ekonomik të grave: përvojat pozitive nga realizimi i projektit "Fuqizimi ekonomik i grave në Kërçovë dhe Manastir": aktivitetet, rezultatet, praktikat e mira; Opportunities and perspectives for economic empowerment of women: positive experiences from the implementation of the project "Economic Empowerment of Women in Kicevo and Bitola": activities, results, good practices

ISBN 978-608-4791-02-7

а) Јавна политика - Родови аспекти - Македонија б) Пазар на труд - Застапеност на жени - Македонија - Извештаи од проекти

COBISS.MK-ID 100743434

СОДРЖИНА

ПРОЕКТ „Економско јакнење на жените во две општини“	4
Целите на брошурата	4
Целите на проектот	4
Целни групи	5
Вовед и резиме.....	5
Зашто е важно жените да бидат економско зајакнати?	5
Како до зголемување на бројот на жени во пазарот на трудот? Создавање на овозможувачка околина за економско зајакнување на жените на локално ниво!	5
Резиме на реализирани активности и постигнати резултати во рамките на проектот.....	7
1) Воспоставена соработка на АНТИКО со единиците на локалната самоуправа (ЕЛС) во Кичево и Битола.....	7
2) Зајакнување/градење на родово сензитивни капацитети - организирање на дванаесет обуки за четириесет и два учесника (време на реализација: септември 2015 година (шест обуки во Кичево и шест обуки во Битола)	9
3) Печатење и публикување на прирачник: „ВОДИЧ – РОДОВО ОДГОВОРНИ ПОЛИТИКИ = СОЦИЈАЛНА ПРАВДА!“	10
4) Работилници за развивање на акциски планови за економско јакнење на жените – практична работа (примена на наученото во практика, преку организирање на обуки).....	11
5) Работилници за креирање оперативни планови, вмрежување и развивање на пилот мерки – конкретни акции за давање на поддршка за економско јакнење на невработените жени од двете општини	12
6) Спроведување на четири акции ПИЛОТ МЕРКИ преку четири работилници каде учествуваа вкупно сто и еден учесник. Пилот мерките беа фокусирани на економско јакнење на жените во општините Битола и Кичево.....	14
7) Одржување на две завршни конференции (по една во секоја општина)	16

ПРОЕКТ „Економско јакнење на жените во две општини“

Имплементиран од:

Женската граѓанска иницијатива АНТИКО

Проектот е финансиски поддржан од:

Британската амбасада во Скопје

Географска покриеност:

Општина Кичево и Општина Битола

Корисници: Единиците на локалната самоуправа – комисиите за еднакви можности Кичево и Битола, жените од општините Кичево и Битола, локалните граѓански организации и пошироката јавност и други засегнати страни

Времетраење: 12 месеци; **Буџет:** 35,120.00£

Целите на брошурата

Оваа брошура е изработена во рамките на проектот „Економско јакнење на жените во две општини“, кој Женската граѓанска иницијатива АНТИКО го спроведе, во соработка со општините Кичево и Битола и комисиите за еднакви можности на жените и мажите (КЕМ).

Цели на публикацијата: Споделување на информации, постигнати резултати, искуства, предизвици, заклучоци и препораки добиени од сите фази на имплементацијата на проектот, кои можат да им послужат на засегнатите страни во нивната работа во оваа област.

Целите на проектот

Долгорочна цел:

Придонес кон креирање на локални родово сензитивни политики и акции за економско јакнење на жените и зголемување на нивното учество на пазарот на трудот.

Специфична цел:

Дизајнирање на модел и пилотирање на партиципативен пристап базиран на докази, за креирање и имплементација на ефективни родови политики и програми насочени кон економско јакнење на жените во единиците на локалната самоуправа.

Целни групи

Претставници на единиците на локалната самоуправа Кичево и Битола, локални граѓански организации кои работат на родовите прашања, владеење на правото, човековите права, локалниот економски развој, како и други засегнати страни – претставници од Агенцијата за вработување на Република Македонија, регионалните стопански комори, бизнис секторот и невработените жени.

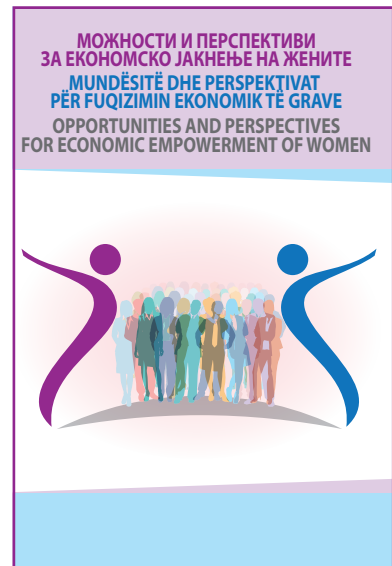
Вовед и резиме

Зашто е важно жените да бидат економско зајакнати?

Економското јакнење на жените е предуслов за одржлив развој и намалување на сиромаштијата во целина. Како појдовна точка за економско јакнење на жените е развивање и примена на здрави јавни политики, која подразбира долгорочна посветеност, холистички и специфичен пристап во интегрирањето на родовата перспектива при дизајнирањето и спроведувањето на јавните политики и програми на локално и централно ниво.

Како до зголемување на бројот на жени во пазарот на трудот? Создавање на овозможувачка околина за економско зајакнување на жените на локално ниво!

За да имаме вистински напредок во ова поле, жените мора да имаат можности и еднаков пристап до информациите, средствата и услугите – системски решенија за намалување на родовите предрасуди, стереотипи, адекватни програми и акциски планови за поддршка за зголемување на нивните потенцијали, капацитети и конкурентност. Потоа, земјиште, технологија, иновација, кредити, субвенции, банкарска и финансиска поддршка и други адекватни специфични мерки кои ќе влијаат на намалување на родовиот јаз. Со еден збор овозможувачка околина која создава услови за нивно активно вклучување во пазарот на трудот. Овој пристап и начин на дејствување ги зајакнува правата на жените, ја зголемува нивната економска продуктивност, ја намалува сиромаштијата во семејствата и дава огромен придонес во зголемувањето на економскиот раст на локалната заедница и општеството во целина.

Еден од важните сегменти за економското зајакнување на жените е и развојот на инфраструктурните програми кои треба да бидат дизајнирани и приспособени за подеднакво користење на придобивките од страна на различни (сиромашни) категории на жени и мажи (во принцип тие се транспортни услуги, телекомуникации, енергија и вода, детски градинки, лесен и евтин пристап до сервиси на услуги кои ќе овозможат балансирање на професионалниот и приватниот живот на жените).

Можностите за вработување на жените мора да бидат подобрани преку запознавање и признавање на големиот труд кои тие го вложуваат за одржување на семејството и развојот на заедницата преку неплатената работа. Тие се соочуваат со разни бариери во, речиси, секој аспект на работата. Можностите за вработување на жените мора да се подобрат, бидејќи жените поради поделените традиционални родови улоги кои ги имаат во семејниот и секојдневниот живот, вложуваат огромен труд преку неплатена работа (како што е: одржување на домаќинството, чистење, готвење, нега на децата, на стари и болни лица и др.). Тие во нивниот секојдневен живот се соочуваат со различен вид на бариери речиси во секој аспект.

Овие се многу значајни предизвици кои треба да се земаат предвид при родово одговорното креирање и спроведување на јавните политики, програмите и плановите за економско зајакнување на жените на централно и локално ниво, бидејќи тие имаат многу големо влијание во постигнувањето на резултатите во оваа област. Спроведувањето на родови анализи, родово одговорно буџетирање, ефективните вложувања за развојот на иновативни пристапи и партнерства, зголемувањето на дијалогот и соработката помеѓу актерите, координацијата меѓу засегнатите страни и донаторите се многу важни пристапи при организирањето и зајакнувањето на жените за нивно активно вклучување во пазарот на трудот.

Токму од овие причини и предизвици Женската граѓанска иницијатива АНТИКО, презеде сеопфатна и темелна иницијатива во областа на економското зајакнување на жените во две општини (Кичево и Битола) која се спроведе во **седум фази** со повеќе чекори и интервентни акции, кои обезбедија продукти и мерливи резултати кои влијаат на ниво на индивидуи, на групи и на заедницата во целост.

Резиме на реализирани активности и постигнати резултати во рамките на проектот

1) Воспоставена соработка на АНТИКО со единиците на локалната самоуправа (ЕЛС) во Кичево и Битола.

За успешно спроведување на проектот и давање на придонес за развојот на интерсекторската соработка, партиципативната демократија и промовирањето на социјалното партнерство како нов и ефективен пристап во решавањето на проблемите и потребите на заедницата. За оваа цел Женската граѓанска иницијатива АНТИКО воспостави соработка и потпиша два меморандума за соработка со градоначалниците и претседателките на комисиите за еднакви можности на општините Кичево и Битола. Оваа соработка имаше големо значење во активното учество на структурите на единиците на локалната самоуправа во сите фази на реализација на проектот, заедно со локалните граѓански организации, претставници од Агенцијата за вработување на Република Македонија, од бизнис-секторот и други засегнати страни. Резултатот на оваа соработка беше уште поголем во третата фаза на проектот - надолполнета и со активното вклучување на невработени жени во дизајнирањето и подготовката на Акцискиот план за економско јакнење на општините за 2016/2017 година, каде на невработените жени за првпат им беше дадена можност да дебатираат и да ги изнесат проблемите со кои се соочуваат и да влијаат нивните предлози да бидат инкорпорирани во Акцискиот план.

Истражување:

Во рамките на проектот се реализираа две истражувања (родови анализи) во општините Кичево и Битола. Целите на истражувањето беа фокусирани на добивање на база на проверени информации и податоци кои ќе придонесат за остварување на главната цел на проектот, а тоа е креирање на родово сензитивни политики и акции за зголемување на учеството на жените на пазарот на трудот. Со овие истражувања беше утврдена фактичката состојба во однос на социокономските услови, односно се увиде дали постои овозможувачка околина за економско зајакнување на жените и нивно активно вклучување во пазарот на трудот; Колку родовата перспектива е вклучена во локалните политики и програми на општините; која е улогата на граѓанските организации, Агенцијата за вработување на Република Македонија, бизнис-секторот и др. Една од многу важните добиени информации и податоци (од теренското истражување и фокус групите) беа перцепциите на невработените жени и другите засегнати страни во однос на родовите предрасуди, стереотипи, пристапноста на жените до социјалните услуги, родовата дискриминација при вработувањето и др., генерално за можностите и бариерите за нивно активно вклучување во пазарот на трудот.

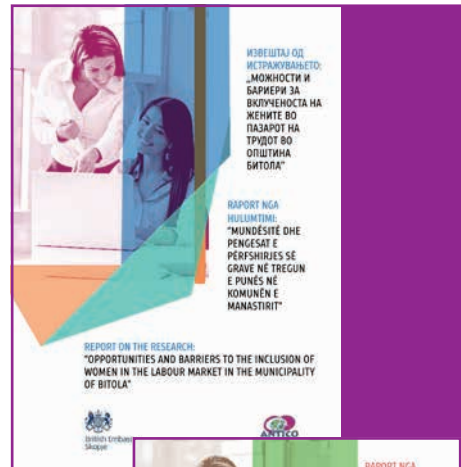
Резултати:

Добиените информации од анализата - заклучоците и препораките од истражувањето беа печатени и публикувани во извештаите под наслов „Можности и бариери за вклученоста на жените во пазарот на трудот во Општина Битола“¹ и „Можности и бариери за вклученоста на жените во пазарот на трудот во Општина Кичево“².

Резултатите на истражувањето на програмскиот и проектниот тим на АНТИКО им послужи и како солидна база на информации при дизајнирањето на едукативни програми со примена на партиципативни модели на работа (базирани на докази) како одлична основа во зајакнувањето на капацитетите на локалните чинители – локалната администрација, комисиите за еднакви можности, граѓански организации претставници на Агенцијата за вработување на Република Македонија, бизнис секторот, како важен елемент при применувањето на пристапот на интеграција на родовата еднаквост во креирањето и спроведувањето на локалните политики, а притоа и дизајнирањето на програмите за давање на поддршка на невработените жени – како составен дел на овој проект. Истражувањата имаат и дополнителна вредност за двете општини, бидејќи преставуваат ресурси од кои можат да црпат релевантни и важни податоци во процесот на креирањето на родови политики – програми и акциски планови.

Методологија на истражувањето:

Теренско истражување на 300 невработени жени (по 150 невработени жени од секоја општина); четири фокус групи: две фокус групи со претставници на единиците на локалните самоуправи и две фокус групи со претставници на локалните граѓанските организации. Извештаите беа печатени, публикувани и дистрибуирани во тираж од **300** примероци. Истите може електронски да се преземат и од веб-страниците на Женската граѓанска иницијатива АНТИКО на македонски, албански и англиски јазик.

1 [http://antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Izveshtaj_od_istrazuvanje__moznosti_i_barieri_za_vkluchuvanje_na_zenite_vo_pazarot_na_trudot_Bitola\(1\).pdf](http://antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Izveshtaj_od_istrazuvanje__moznosti_i_barieri_za_vkluchuvanje_na_zenite_vo_pazarot_na_trudot_Bitola(1).pdf)

2 http://antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Izveshtaj_od_istrazuvanje__moznosti_i_barieri_za_vkluchuvanje_na_zenite_vo_pazarot_na_trudot_Kicevo.pdf

2) Зајакнување/градење на родово сензитивни капацитети - организирање на дванаесет обуки за четириесет и два учесника (време на реализација: септември 2015 година (шест обуки во Кичево и шест обуки во Битола)

Едукацијата беше насочена кон чинителите кои се одговорни за креирање на локалните политики, односно за зголемување на нивната свесност, знаења и вештините за вклучување на родовата перспектива во сите фази и нивоа на креирање на политиките, развојните програми и планови. Овој пристап овозможи зголемување на знаењата, способностите и вештините на релевантните актери (од општините Кичево и Битола) за инкорпорирање на родовата перспектива (gender mainstreaming), земајќи ги предвид импликациите врз основа на родовите разлики, а чија крајна цел е намалување на родовиот јаз и остварување на влијание на еднаквите можности помеѓу жените и мажите. Обработените теми, пристапот и интерактивната методологија на работа дадоа одржливи и мерливи резултати и имаа многу позитивно влијание во внесувањето на промени во овој процес. Во третата и четвртата фаза на проектот целните групи покажаа голем успех при практичното применување на стекнатите знаења. Целните групи од двете општини изработија Акциски план за економско јакнење на жените за периодот 2016/2017 година – први документи од овој вид во овие општини, а и според информациите кои ги имаме и кои се единствени до сега во Република Македонија. Акциските планови во текот на месец декември 2015 година, беа усвоени и беше распределен Буџет за нивна реализација во 2016 година.

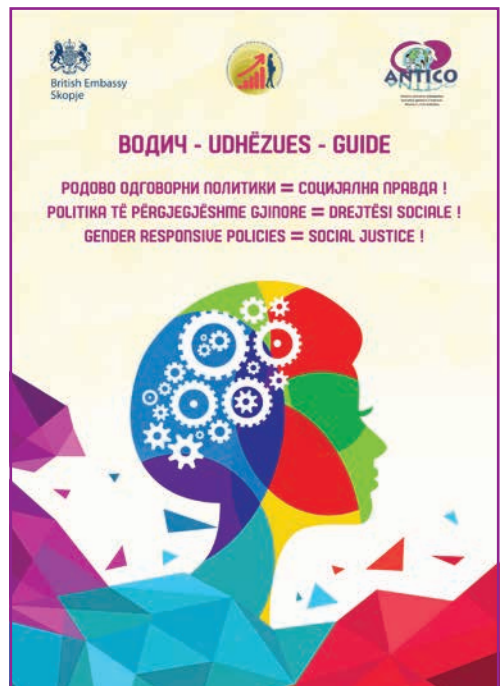

Темите на програмата за зајакнување на капацитетите беа фокусирани на четири главни подрачја:

1) Визија – зошто се грижиме за ова прашање? - Разбирање на важноста, неопходноста и вредностите на постигнувањето на родовата рамноправност (преку родовите концепти, вклучувањето на родоватата перспектива во главните текови, значењето и улогата на родовата анализа и родово одговорното буџетирање); 2) Зголемување на знаењата и вештините за процесот и методологијата на работа во креирањето на родово одговорни јавни политики. Анализа на политиките и нивното влијание врз родовите прашања; Анализа на буџетските алокации – специфични трошоци наменети за определена целна група (на жени и мажи); 3) Следење и процена на влијанието на (родовите) политики врз корисниците и засегнатите страни; 4) Мониторинг на имплементацијата и евалвација на јавните политики – поставување на критериуми и развивање на индикатори, следење на трошоците и обезбедување на релевантни услуги, анализа на резултати, кост бенефит и кост ефективна анализа, односно какви се ефектите од преземените акции во однос на намалувањето на сиромаштијата, особено за жените и другите сиромашни групи.

3) Печатење и публикување на прирачник: „ВОДИЧ – РОДОВО ОДГОВОРНИ ПОЛИТИКИ = СОЦИЈАЛНА ПРАВДА!“

Прирачникот е печатен со цел да им помогне на целните групи во мултиплицирање на стекнатите знаења и искуствата во своите средини. Идејата за развивање и публикување на прирачникот произлезе од потребата за дополнителна поддршка на целните групи – локалната администрација, советниците, особено на членовите/ките на родовите комисии за еднакви можности (КЕМ), организациите од граѓанскиот и бизнис секторот. Имено, Водичот е наменет, првенствено, за актерите и засегнатите страни на единиците на локалната самоуправа Кичево и Битола. Но, со својата универзалност лесно се адаптира и се вклопува и со други интервенции, кои имаат ефекти врз родовите прашања. Водичот има мултипликаторски ефект. Тој претставува теоретска рамка и

практичен совет за раздвижување на процесот на создавање на промени, следење и мерење на политиките и нивното влијание врз жените и мажите, односно базични знаења кои ќе им помогнат на локалните актери во процесот на инкорпорирање на родовата перспектива во нивните стратегии, програми (gender mainstreaming). Тој е од корист на сите оние чиј интерес, работа или мисија е креирање, спроведување, процена на влијанието, мониторинг и евалвација на јавните политики, односно на сите тие кои имаат за цел и должност да создадат поволно опкружување за иницирање на промени базирани на одржливи резултати, еднакви можности, унапредување на човековите/женските права и придонес кон постигнување социјална правда и родова рамноправност во пазарот на трудот но и во други области на родовите прашања. Прирачникот е печатен и дистрибуиран во тираж од **150** примероци, додека електронската верзија може да се симне од веб-страницата на АНТИКО на македонски, албански и англиски јазик.³

4) Работилници за развивање на акциски планови за економско јакнење на жените – практична работа (примена на наученото во практика, преку организирање на обуки)

Обуките се спроведоа во периодот октомври – ноември 2015 година. Преку интерактивни работилници и работа во групи беше фацилитиран процесот на подготовка на „Нацрт-акциски план за економско јакнење на жените за периодот 2016-2017 година“ (по еден план во секоја општина). Во процесот на подготовка учествуваа претставници од локалната администрација, од комисиите за еднакви можности, советници, граѓанските организации, Агенцијата за вработување на Република Македонија, регионалните стопански комори, претставници од бизнис секторот и невработени жени.

³ http://antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Vodich_-_Rodovo_odgovorni_politiki_MK.pdf

Резултати: Спроведени шест обуки (по три во секоја општина), со вкупно **педесет и шест учесници**

Креирани два, „Нацрт-акциски план за економско јакнење на жените на Општина Кичево за 2016/2017“⁴ и „Нацрт-акциски план за економско јакнење на жените на Општина Битола за 2016/2017“⁵. Активностите и резултатите беа медиумско промовирани во локалните медиуми. Беше спроведен успешен процес на лобирање и јавно застапување. Двата акциски плана се усвоени од страна на советите на општините и се избуцетираны за тековната 2016 година. Дополнително во Општина Битола Акцискиот план е инкорпориран и претставува интегрален дел на Стратегијата за еднакви можности на општината.

5) Работилници за креирање оперативни планови, вмрежување и развивање на пилот мерки – конкретни акции за давање на поддршка за економско јакнење на невработените жени од двете општини

Период на реализација – декември 2015 – февруари 2016 година, број на работилници: шест; вкупно **педесет и седум учесници**

4 http://antiko.org.mk/Uploads/Lokalen_Akciski_plan_za_ekonomsko_jaknenje_na_zenite_vo_Opshtina_Kichevo_za_2016-2017_godina_MAK.pdf

5 http://antiko.org.mk/Uploads/Lokalen_Akciski_plan_za_ekonomsko_jaknenje_na_zenite_vo_Opshtina_Kichevo_za_2016-2017_godina_MAK.pdf

Резултати – продукти од работилниците: Формирање на локални интерсекторски мрежи за соработка, застапување и спроведување на пилот мерки во општините Кичево и Битола – **целта** на формирањето на мрежите беше насочена во постигнување на резултати во две области: 1) Воведување на партиципативен пристап како при креирање на политиките, така и при имплементација на

истите во практиката; 2) Промовирање на улогата и важноста на граѓанските организации како даватели на социјални услуги, со посебен фокус на економското зајакнување на жените. Интерсекторската неформална мрежа беше формирана од страна на целните групи, учесници на активностите на проектот.

- Креирани се два оперативни плана за економско јакнење на жените за 2016 година (по 1 во секоја општина) и детално операционализирани се четири пилот мерки (по две пилот мерки во секоја општина). Медиумско промовирање на активностите на локалните медиуми.

Формираните интерсекторски мрежи за соработка од претставничките на комисиите за еднакви можности, локалните канцеларии на Агенцијата за вработување на Република Македонија, Регионалните стопански комори, претставниците на граѓанските организации и невработените жени, се согласија заеднички да работат на исполнување на стратешките цели од акциските планови за економско јакнење на жените, но и понатаму на ваков партиципативен начин, да учествуваат во креирањето и имплементацијата на програмите и плановите на општината. Општината за ова ќе додели буџети/грантови на граѓанските организации. Интерсекторските мрежи нивната соработка ја официјализираа преку потпишување на **Меморандум за соработка**.

б) Спроведување на четири акции ПИЛОТ МЕРКИ преку четири работилници каде учествуваа вкупно сто и еден учесник. Пилот мерките беа фокусирани на економско јакнење на жените во општините Битола и Кичево

Пилот мерките претставуваа акции во заедницата, спроведени од целните групи на проектот - интерсекторските мрежи со поддршка на проектниот тим на Женската граѓанска иницијатива АНТИКО и финансиска поддршка во рамките на проектот. Интерсекторските мрежи планираа активности и спроведоа многубројни акции, преку кои невработените жени ја зголемија нивната информираност, капацитети и потенцијали за вработување и самовработување.

Активности и резултати на спроведените пилот мерки:

Општина Битола: Спроведени две пилот мерки наменети за директна работа и економско јакнење на жените од Општина Битола. Пилот мерките се преземени од стратешките цели на Акцискиот план за економско јакнење – продукт од овој проект.

Резултати по Пилот мерка 1:

Олеснет пристап на жените до пазарот на трудот „Отворени видици“

1) Одржана еднодневна работилница на тема „**Мотивациско советување на 23 жени**“; 2) Одржана дводневна работилница на тема „**Кариерно советување на 22 невработени жени**“; 3) Отворен инфо простор/центар во општината за олеснување на пристапот на жените до информации за можностите и зголемување на нивните потенцијали за вработување и самовработување; 4) Медиумско промовирање на активностите на локалните медиуми.

Резултати по Пилот мерка 2:

Зголемен број на жени регистрирани земјоделци „За нашата иднина“

1) Спроведена анкета и организирани три (3) промотивни настанани. Анкетата и настаните се спроведоа во три рурални општини: Егри (10 жени), Кукуречани (17 жени), Оптичари (8 жени); 2) Креирани печатени и дистрибуиран информативни едукативни и промотивни материјали за можностите за вработување и самовработување на жени од

урбани и рурални средини; 3) Одржана еднодневна работилница на 17 жени за можностите и поволностите од регистрирање како жени земјоделци; 4) Поттикнати и поддржани жените да се регистрираат како земјоделци (во фаза на регистрирање); 5) Отворена фан страница на социјалните медиуми од страна на интерсекторската мрежа преку кои ќе се продолжи да се промовира нивната работа.

Општина Кичево: Спроведени две пилот мерки наменети за директна работа и економско јакнење на жените од Општина Кичево. Пилот мерките се преземени од стратешките цели на Акцискиот план за економско јакнење на жените од Кичево.

Резултати по Пилот мерка 1:

Обука за доквалификација и оспособување на невработени жени од Општина Кичево

1) Одржана еднодневна обука на 16 невработени жени од Општина Кичево – Зголемени самовербата, знаењата и способностите на 16 невработени жени за „Меки вештини (пишување на мотивациско писмо, CV, техники за успешност при давање на интервјуа кај потенцијалните работодавци и др.).

Резултати по Пилот мерка 2:

Поттикнување на женско претприемништво и можности за самовработување

1) Одржана дводневна обука за невработени жени од Општина Кичево **Развивање на бизнис план** – Зајакнати вештини на 18 невработени жени за креирање и водење на успешен бизнис план. Комплетирани финансиски конструкции на четири бизнис планови со кои учесничките поединечно или заеднички можат

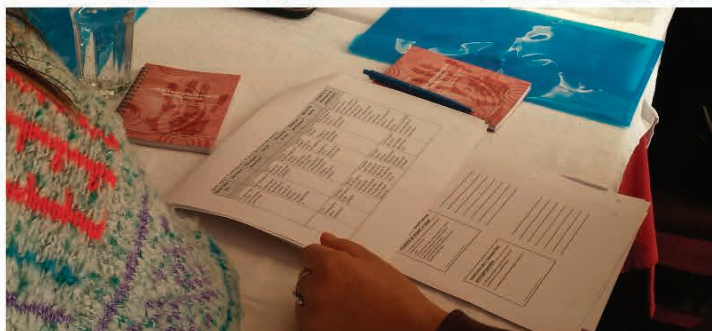

да аплицираат за некои од достапните грантови за женско претприемништво. Давање на менторска поддршка од страна на експертите/фацитаторите за кариерно советување за понатамошно успешно имплементирање на бизнис плановите во практика кои произлегоа како продукт во рамките на обуките (пилот мерки за јакнење на капацитети на невработени жени).

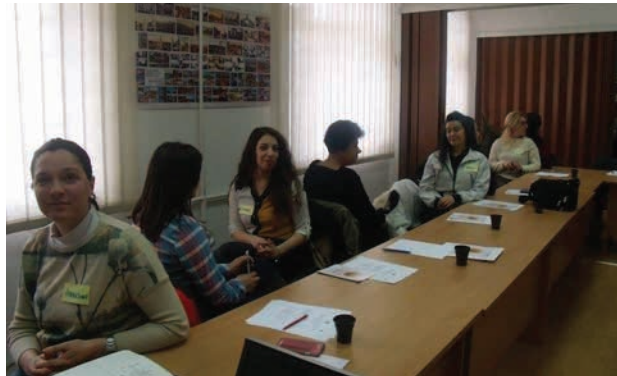
7) Одржување на две завршни конференции (по една во секоја општина)

Целта на конференциите е сумирање на спроведените активности, постигнатите резултати, добрите практики, споделување на искуствата, сознанија, препораки и предизвици добиени од спроведувањето на проектот. Во Општина Кичево конференцијата ќе се одржи на 18 март 2016 година, додека во Општина Битола конференцијата ќе се одржи на 23 март 2016 година. Фокусот на конференцијата е наменет кон давање придонес во застапувањето на политиките и збогатувањето на теоријата во практиката во областа на креирањето на родовите политики; давањето на социјалните услуги меѓу граѓанските организации, учеството на интерсекторските мрежи во спроведувањето на заедничките акции; активностите насочени кон економското јакнење на жените од овие општини.

На конференцијата учество ќе земат амбасадорот на Велика Британија во Скопје, градоначалникот на Општина Кичево, градоначалникот на Општина Битола, сите целни групи кои партиципираа во спроведувањето на активностите од овој проект, како локалната администрација, комисиите за еднакви можности, локалните граѓански организации, регионалните стопански комори, Агенцијата за вработување на Република Македонија, невработените жени и сите други засегнати страни.

**МОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ
ЗА ЕКОНОМСКО ЈАКНЕЊЕ НА ЖЕНИТЕ**

**MUNDËSITË DHE PERSPEKTIVAT
PËR FUQIZIMIN EKONOMIK TË GRAVE**

**OPPORTUNITIES AND PERSPECTIVES
FOR ECONOMIC EMPOWERMENT OF WOMEN**

Mundësitë dhe perspektivat për fuqizimin ekonomik të grave

Përvojat pozitive nga realizimi i projektit “Fuqizimi ekonomik i grave në Kërçovë dhe Manastir”

Aktivitetet, rezultatet, praktikat e mira

Projekti është financiarisht mbështetur nga Ambasada e Britanisë në Shkup

Projekti është implementuar nga Iniciativa Qytetare e Femrave ANTIKO

Shkup, mars 2016

Përpilimi i këtij materiali u mundësua me përkrahjen e Ambasadës së Britanisë në Shkup, në kuadër të projektit “Fuqizimi ekonomik i grave në dy komuna”. Mendimet dhe qëndrimet e këtij materiali jo gjithmonë shprehin qëndrimet dhe mendimet e Ambasadës së Britanisë në Shkup.

Publikim:

Mundësitë dhe perspektivat për fuqizimin ekonomik të grave- Përvojat pozitive nga realizimi i projektit “Fuqizimi ekonomik i grave në Kërçovë dhe Manastir”. Aktivitetet, rezultatet, praktikat e mira

Botues:

Iniciativa Qytetare ANTIKO Shkup, “Vukovarska” 23-1/2, 1000 Shkup, Fax. postal 1090/1010; Tel: + 389 2 2614 641; + 389 2 2611 130; e-mail: antico@t-home.mk; contact@antiko.org.mk; www.antiko.org.mk; Facebook: WCI.ANTIKO Twitter: WCI_ANTIKO; YouTube: WCI ANTIKO

Autor:

Gyner Basha Nebiu

Redaktor:

Irina Hadji Mitova

Përkthimi dhe redaktimi në gjuhën shqipe:

Luljeta Ademi Klica

Përkthimi dhe redaktimi në gjuhën angleze:

Vesna Andonovska

Lektorimi ne gjuhen Maqedonase:

Elena Georgievska

Përgatitja teknike dhe shtypi:

Propoint Shkup

Ilustrimit:

Brigada Dizajn – Shkup

Tirazhi:

150 ekzemplarë, Falas/tirazh jokomercial

CIP- Katalogizimi në publikim

Biblioteka Kombëtare Universitare “Shën Kliment i Ohrit”, Shkup

316.64:305(497.7)

331.5-055.2(497.7)(047.31)

NEBIU, Gjuner Basha

Mundësitë dhe perspektivat për fuqizimin ekonomik të grave – Përvojat pozitive nga realizimi i projektit “Fuqizimi ekonomik i grave në Kërçovë dhe Manastir”. Aktivitetet, rezultatet, praktikat e mira [autor: Gyner Basha Nebiu; përkthimi në gjuhën shqipe Luljeta Ademi Klica, përkthimi në gjuhën angleze Vesna Andonovska]. – Shkup: Iniciativa Qytetare e Femrave ANTIKO 2016. - 62 faq.: ilustr.; 25 cm

Tekst në gjuhën maq., shq. dhe angl.. – Fusnota ndaj tekstit. – Përmban edhe: Mundësitë dhe perspektivat për fuqizimin ekonomik të grave: përvojat pozitive nga realizimi i projektit “Fuqizimi ekonomik i grave në Kërçovë dhe Manastir”: aktivitetet, rezultatet, praktikat e mira; Opportunities and perspectives for economic empowerment of women: positive experiences from the implementation of the project “Economic Empowerment of Women in Kicevo and Bitola”: activities, results, good practices

ISBN 978-608-4791-02-7

a) Politika publike – Aspektet gjinore - Maqedoni b) Tregu i punës – Përfaqësimi i grave – Maqedoni – Raportet nga projektet

COBISS.MK-ID 100743434

PËRMBAJTJA

PROJEKT “Fuqizimi ekonomik i grave në dy komuna”	6
Qëllimet e broshurës.....	6
Qëllimet e projektit.....	6
Grupet synuese	6
Hyrje dhe rezyme	7
Pse është e rëndësishme gratë të kenë fuqizim ekonomik?.....	7
Si deri te rritja e numrit të grave në tregun e punës? Krijimin e mundësive në rrethin ku jetojnë për fuqizimin ekonomik të grave në nivel lokal.....	7
Rezume e aktiviteteve të realizuara dhe rezultatet e arritura në kuadër të projektit	9
1) Vendosja e bashkëpunimit të ANTIKO-s me Njësinë e Vetëqeverisjes Lokal (NjVL) të Kërçovës dhe Manastirit.....	9
2) Përforcimi/ndërtimi i kapaciteteve të ndjeshme gjinore-organizimi i 12 trajnimeve për 42 pjesëmarrës (koha e realizimit: shtator viti 2015 - 6 trajnime në Kërçovë dhe 6 trajnime në Manastir).....	11
3) Shtypja dhe publikimi i doracakut: “UDHËZIM-POLITIKA TË PËRGJEGJSHME GJINORE=DREJTËSI SOCIALE!”	12
4) Punëtori për zhvillimin e planeve aksionare për përforcim ekonomik të grave- punë praktike (zbatimi i njohurive të arritura në praktikë, përmes organizimit të trajnimeve) .	13
5) Punëtori për krijimin e planeve operative, rrjetëzimin dhe zhvillimin e pilot-masave - aksione konkrete për dhënien e mbështetjes për forcim ekonomik të grave të papunësuar nga të dyja komunat.....	14
6) Zbatimi i katër aksioneve pilot-masa përmes katër punëtorive ku morën pjesë gjithsej 101 pjesëmarrëse. Pilot-masat ishin të fokusuar në përforcimin ekonomik të grave në komunat Manastir dhe Kërçovë	16
7) Mbajtja e dy konferencave përfundimtare (nga një në çdo komunë)	18

PROJEKT “Fuqizimi ekonomik i grave në dy komuna”

Implementuar nga:

Iniciativa Qytetare e Femrave ANTIKO

Projekti është financiarisht i mbështetur nga:

Ambasada e Britanisë në Shkup.

Përfshirja gjeografike:

Komina e Kërçovës dhe Komuna e Manastirit

Përdorues: NjVL – KMB Kërçovë dhe Manastir, gratë nga komunat e Kërçovës dhe Manastirit, organizatat qytetare dhe opinioni më i gjerë dhe palët e tjera të përfshira

Kohëzgjatja: 12 muaj; **Buxhet:** £35,120.00

Qëllimet e broshurës

Kjo broshurë është hartuar në kuadër të projektit “Fuqizimi ekonomik i grave në dy komuna”, të cilin IQF ANTIKO e realizoi, në bashkëpunim me Komunën e Kërçovës dhe Manastirit dhe Komisionet për mundësi të barabarta të burrave dhe grave (KMB)

Qëllimet e broshurës: përhapja e informacioneve, rezultatet e arritura, përvojat, sfidat, përfundimet dhe rekomandimet e fituara nga të gjitha fazat e implementimit të projektit, të cilat mund t’iu shërbejnë palëve të përfshira në punën e tyre në këtë fushë.

Qëllimet e projektit

Qëllimi afatgjatë:

Objektivi specifik:

Dizajnim i modelit të pilotimit të qasjes pjesëmarrëse të bazuar në të dhëna, për krijimin dhe implementimin e politikave efikase gjinore si dhe programeve dedikuar fuqizimit ekonomik të grave të Njësive të Vetëqeverisjes Lokale.

Grupet synuese

Përfaqësuese të NjVL-së të Kërçovës dhe Manastirit, organizata lokale qytetare të cilat punojnë për çështjet gjinore, sundimin e të drejtës, të drejtat e njeriut, zhvillimi lokal ekonomik, si dhe palët e tjera të përfshira- përfaqësues të APRM, Odat rajonale ekonomike, sektori afarist dhe gratë e papunësuara.

Hyrje dhe rezyme

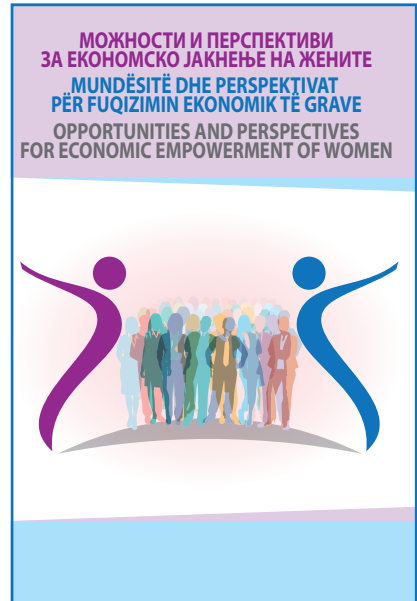
Pse është e rëndësishme gratë të kenë fuqizim ekonomik?

Fuqizimi ekonomik i grave është parakusht për zhvillimin e qëndrueshëm dhe uljen e varfërisë si tërësi. Si pikënisje për fuqizimin ekonomik të grave është zhvillimi dhe zbatimi i politikave publike, që nënkupton përkushtim afatgjatë, qasje holistike dhe specifike në integrimin e perspektivës gjinore gjatë dizajnit dhe zbatimit të politikave dhe programeve në nivel lokal dhe qendror.

Si deri te rritja e numrit të grave në tregun e punës? Krijimin e mundësive në rrethin ku jetojnë për fuqizimin ekonomik të grave në nivel lokal.

Që të kemi avancim të mirëfilltë në këtë fushë gratë duhet të kenë mundësi dhe qasje të njëjtë të informacionet, mjetet dhe shërbimet – zgjidhje sistematike për uljen e paragjyqimeve, stereotipave, programeve adekuate dhe planeve aksionare për përkrahje- për rritjen e potencialeve, kapaciteteve dhe konkurrencës së tyre. Pastaj tokë punuese, teknologji, inovacione, kredi, subvencione, përkrahje bankare dhe financiare dhe masa të tjera adekuate specifike të cilat do të ndikojnë në uljen e jazit të dallimeve gjinore. Me një fjalë një rreth i cili do të mundësohet kushte për pjesëmarrjen aktive në tregun e punës. Kjo qasje dhe formë e veprimit fuqizon të drejtat e grave, rrit produktivitetin e tyre ekonomik, zvogëlon varfërinë në familjet dhe kontribuon shumë në rritjen ekonomike të komunitetit lokal dhe shoqërisë në përgjithësi.

Njëri nga segmentet më të rëndësishëm për fuqizimin ekonomik është edhe zhvillimi programeve të infrastrukturës të dizajnohen dhe përshtaten për shfrytëzim të barabartë të përfitimeve nga ana e kategorive të ndryshme të grave të (varfra) zakonisht bëhet fjalë për (shërbimet e transportit, telekomunikacioneve, energjisë elektrike dhe ujit, çerdhet për fëmijë, akses të lehtë dhe të lirë në shërbimet e serviset të cilët do të mundësonin balancimin e jetës profesionale nga ajo private).

Mundësitë për punësimin e grave duhet të përmirësohen nëpërmjet njohjes dhe pranimit të madh që e japin për mbajtjen e familjes, zhvillimin e bashkësisë nëpërmjet punës së papaguar. Ato ballafaqohen me barriera të ndryshme thuajse në çdo aspekt të punës.

Mundësitë për punësimin e grave patjetër të përmirësohen, sepse gratë për shkak të roleve tradicionale gjinore që kanë në jetën familjare në përditshmëri, investojnë mund të jashtëzakonshëm nëpërmjet punës së papaguar (siç është mirëmbajtja e shtëpisë, pastrimi, gatimi, kujdesi ndaj fëmijëve, të moshuarve dhe të sëmurëve etj.). Ato në përditshmërinë e tyre çdo ditë ballafaqohen me lloje të ndryshme të barriera thuajse në çdo aspekt.

Këto janë sfida jashtëzakonisht të rëndësishme, të cilat duhet të merren parasysh gjatë krijimit dhe zbatimit të politikeve gjinore të përgjegjshme në programet dhe planet për fuqizimin ekonomik të grave në nivel qendror dhe lokal, sepse këto kanë ndikim të madh në arritjen e rezultateve në këtë fushë.

Zbatimin e analizave gjinore, buxhetimin të përgjegjshëm gjinor, investimet efektive për zhvillim të qasjeve inovuese dhe partneriteteve, rritjen e dialogut dhe bashkëpunim ndërmjet aktorëve, koordinimin ndërmjet palëve të përfshira dhe donatorët janë shumë të rëndësishme gjatë organizimit dhe fuqizimit të grave për pjesëmarrjen e tyre aktive në tregun e punës.

Pikërisht nga këto arsye dhe sfida Iniciativa Qytetare e Femrave ANTIKO ndërmori nismë themelore, gjithëpërfshirëse në fushën e fuqizimit ekonomik të grave të 2 komunave (Kërçovës dhe Manastirit) e cila u realizua në **7 faza** me më shumë hapa dhe aksione intervenimi, të cilat siguruan produkte dhe rezultatet matëse që ndikojnë në nivel të individëve, të grupeve dhe komunitetit në përgjithësi.

Rezume e aktiviteteve të realizuara dhe rezultatet e arritura në kuadër të projektit

1) Vendosja e bashkëpunimit të ANTIKO-s me Njësinë e Vetëqeverisjes Lokal (NjVL) të Kërçovës dhe Manastirit

Për realizimin suksesshëm të projekt dhe kontributin për zhvillimin e bashkëpunimit ndër-sektorial, demokracia pjesëmarrëse dhe promovimi i partneritetit social si qasje e re dhe efektive në zgjidhjen e problemeve dhe nevojave të komunitetit. Për këtë qëllim ANTIKO lidhi bashkëpunimin dhe firmosi dy Memorandume për bashkëpunim me kryetarët e komunave dhe Kryetarët e Komisioneve për mundësi të barabarta të komunës së Kërçovës dhe Manastirit. Ky bashkëpunim është jashtëzakonisht i rëndësishëm për pjesëmarrje të strukturave të NjVL-së në të gjitha fazat të realizimit të projektit, bashkërisht me organizatat qytetare (OQ) lokale, përfaqësuesit e APRM-së, nga sektori afarist dhe palët e tjera të përfshira. Rezultati i këtij bashkëpunimi ishte akoma më i madh në fazën e tretë të projektit- e plotësuar edhe me pjesëmarrjen aktive të grave të të papunësuar në dizajnimin dhe përgatitjen e Plan veprimit aksionar për fuqizimin ekonomik të komunave 2016/2017, ku grave të papunësuar për herë të parë iu dha mundësia të debatohet dhe t'i shpallin problemet me të cilat ballafaqohen dhe të ndikojnë propozimet e tyre të inkorporohen në plan veprim.

Hulumtimet

Në kuadër të projektit u realizuan 2 Hulumtime (analiza gjinore) në Komunën e Kërçovës dhe të Manastirit. Qëllimet e hulumtimit u fokusuan në marrjen e bazave të informacioneve të verifikuar dhe të dhëna të cilat do të kontribuojnë ndaj realizimit të synimit kryesor të projektit, përkatësisht në krijimin e politikave gjinore sensitive dhe gjendjes faktike në raport me kushtet socio- ekonomike, në fakt se a ekziston rreth për të mundësuar fuqizimin ekonomik të grave dhe pjesëmarrjen e tyre aktive në tregun e punës; Sa perspektiva gjinore është e përfshirë në politikat lokale dhe programet e komunave; cili është roli i OQ, APRM, sektorit afarist etj. Njëri nga informacionet dhe të dhënat e fituara shumë të rëndësishme nga (hulumtimet në terren dhe fokus grupeve) ishin perceptimet e grave të papunësuar dhe palët e tjera të përfshira në raport me paragjykimet, stereotipat gjinore, aksesin i grave në shërbimet sociale, diskriminimi gjinor gjatë punësimit etj.- kryesisht për mundësitë dhe barrierat për pjesëmarrjen e tyre aktive në tregun e punës.

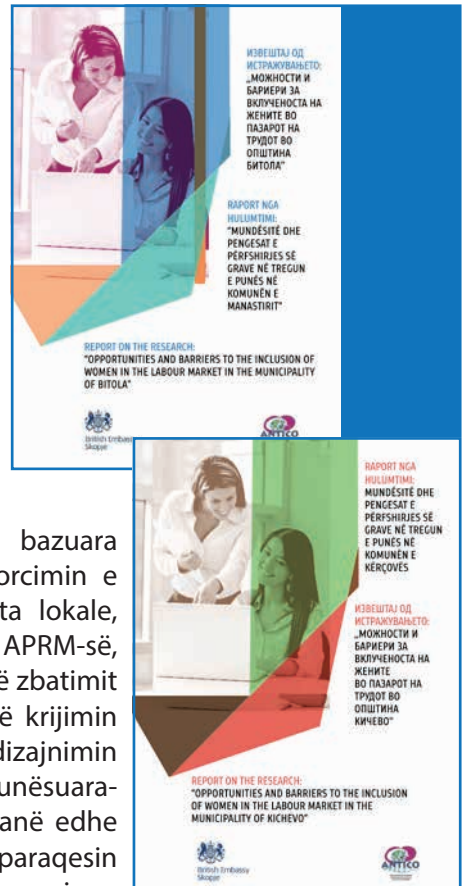
Rezultatet:

Informacionet e fituara nga analizat-konkludimet dhe rekomandimet nga hulumtimet u shtypën dhe publikuan në Raportin me titull “Mundësitë dhe barrierat e grave në tregun e punës në Komunën e Manastirit”¹ dhe “Mundësitë dhe barrierat e grave në tregun e punës në Komunën e Kërçovës”².

Rezultate e hulumtimeve të ekipit programor dhe projektues të ANTIKO-s shërbeu si bazë solide të informacioneve gjatë dizajnimit të programit me zbatimin e modeleve pjesëmarrëse të punës (të bazuara në të dhëna) si bazë e shkëlqyer në përf forcimin e kapaciteteve të faktorëve lokal- administrata lokale, KMB, organizatat qytetare, përfaqësues të APRM-së, sektorit afarist , si element i rëndësishëm gjatë zbatimit të qasjes së integritimit të barazisë gjinore në krijimin dhe zbatimin e politikave lokale, por edhe në dizajnimin e programeve për përkrahjen e grave të papunësuar që janë pjesë e këtij projekti. Hulumtimet kanë edhe vlerë plotësuese për të dyja komunat, sepse paraqesin resurs me të cilin mund të marrin informacione relevante dhe të dhëna të rëndësishme në procesin e krijimit të politikave gjinore- programeve aksionare.

Metodologjia e hulumtimit:

Hulumtim në terren me 300 gra të papunësuar (nga 150 gra secila komunë); 4 fokus grupe: 2 fokus grupe me përfaqësues nga NJVL dhe 2 fokus grupe me përfaqësues nga OQ. Raportet u shtypën, publikuan dhe shpërndan në tirazh prej 300 ekzemplarësh. Të njëjtë mund të shkarkohen në ueb-faqen e ANTIKO-s edhe atë në gjuhën maqedonase, shqipe dhe atë angleze.

1 http://www.antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Izveshtaj_od_istrazuvanje_-_moznosti_i_barier_i_vkluchuvanje_na_zenite_vo_pazarot_na_trudot_Bitola.pdf

2 http://www.antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Izveshtaj_od_istrazuvanje_-_moznosti_i_barier_i_vkluchuvanje_na_zenite_vo_pazarot_na_trudot_Kicevo%282%29.pdf

2) Përforcimi/ndërtimi i kapaciteteve të ndjeshme gjinore-organizimi i 12 trajnimeve për 42 pjesëmarrës (koha e realizimit: shtator viti 2015 - 6 trajnime në Kërçovë dhe 6 trajnime në Manastir)

Edukimi ishte destinuar për faktorët që janë përgjegjës për krijimin e politikave lokale, gjegjësisht, ngritjen e vetëdijes, aftësive dhe dijeve të tyre për përfshirjen e perspektivës gjinore në të gjitha fazat dhe nivelet e krijimit të politikave, programeve dhe planeve zhvillimore. Kjo qasje mundësoi rritjen e dijeve, aftësive dhe shkathtësive të aktorëve relevant (nga komunat Kërçovë dhe Manastir) për përfshirjen e perspektivës gjinore (gender mainstreaming), duke pas parasysh implikimet në bazë të dallimeve gjinore, qëllimi përfundimtarë i së cilës është zvogëlimi i hendekut gjinor dhe realizimin e ndikimit të mundësive të barabarta mes grave dhe burrave. Temat e përpunuara, qasja dhe metodologjia interaktive e punës dhanë rezultate të qëndrueshme dhe matëse dhe kishin ndikim shumë pozitiv në vendosjen e ndryshimeve në këtë proces. Në fazën e tretë dhe të katërt të projektit grupet e qëllimit treguan sukses të madh në zbatimin praktik të dijeve të arritura. Grupet e qëllimit nga të dyja komunat përpunuan plan aksionar për forcimin ekonomik të grave për vitin 2016/2017- dokumente të para të këtij lloji në këto komuna, ndërsa sipas informatave që i kemi, të vetme deri më tani në Republikën e Maqedonisë. Planet aksionare gjatë muajit dhjetor të vitit 2015 u miratuan dhe u përcaktua buxhet për realizimin e tyre në vitin 2016.

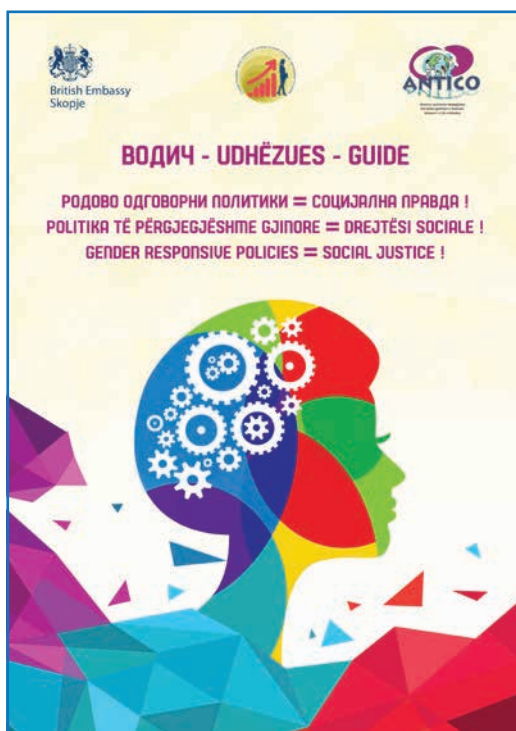

Temat e programit për përforcimin e kapaciteteve ishin të fokusuara në 4 sfera kryesore:

1) Vizioni- përse kujdesemi për këtë çështje? – Kuptimi i rëndësisë, domosdoshmëria dhe vlerat e arritjes së barabarësisë gjinore (përmes koncepteve gjinore, përfshirjen e perspektivës gjinore në rrjedhat kryesore, rëndësia dhe roli i analizës gjinore dhe buxheti i përgjegjshëm gjinor); 2) Rritja e dijeve dhe aftësive për procesin dhe metodologjisë për punë në krijimin e politikave të përgjegjshme publike gjinore. Analizë e politikave dhe ndikimit të tyre në çështjet gjinore; Analiza e alokimeve buxhetore – shpenzime specifike të destinuara për grup të caktuar qëllimi (gra dhe burra); 3) Ndjekje dhe vlerësim i ndikimit të politikave (gjinore) ndaj shfrytëzuesve dhe palët e prekura; 4) Mbikëqyrje e zbatimit dhe vlerësim të politikave publike- vendosjen e kriterëve dhe zhvillimin e indikatorëve, ndjekje e shpenzimeve dhe sigurim të shërbimeve relevante, analiza e rezultateve, analiza kost-benefit dhe kost-efektiv, gjegjësisht si janë efektet nga aksionet e ndërmarra në drejtim të zvogëlimit të varfërisë sidomos të grave dhe grupeve tjera të varfra.

3) Shtypja dhe publikimi i doracakut: “UDHËZIM-POLITIKA TË PËRGJEGJSHME GJINORE=DREJTËSI SOCIALE!”

Doracaku është shtypur me qëllim që t’iu ndihmojë grupeve të destinuara në përsosjen dhe rritjen e dijeve të arritura dhe përvojave në mjediset e tyre. Ideja për zhvillim dhe publikim të doracakut lindi nga nevoja për mbështetje plotësuese të grupeve të qëllimit- administrata lokale, këshilltarët, sidomos anëtarëve/eve të Komisioneve gjinore për mundësi të barabarta (KMB), organizatat nga sektori qytetarë dhe ai i biznesit. Ndërkaq, doracaku kryesisht është dedikuar për aktorët dhe palët e prekura të Njësisë të Vetëqeverisjes Lokale, të Kërçovës dhe Manastirit. Por, me gjithanshmërinë e vet, lehtë përshtatet edhe me intervenime tjera, që kanë efekte ndaj çështjeve gjinore. Doracaku ka efekt multiplikativ. Ai paraqet kornizë teorike dhe këshillë praktike për lëvizjen e procesit të krijimit të ndryshimeve, ndjekje dhe matje të politikave dhe ndikimin e tyre ndaj burrave dhe grave, gjegjësisht dije bazike që do t’u ndihmojnë aktorëve lokal në procesin e përfshirjes së perspektivës gjinore në strategjitë

dhe programet e tyre (Gender mainstreaming). Ai është në dobi për të gjithë ata interesi, puna dhe misioni i të cilëve është krijimi, realizimi, vlerësim i ndikimit, mbikëqyrjes dhe vlerësimin e politikave publike, gjegjësisht për të gjithë ata që kanë për qëllim dhe obligim të krijojnë ambient të volitshëm për iniciimin e ndryshimeve të bazuara në rezultate të qëndrueshme, mundësi të barabarta, avancimin e të drejtave të njeriut/grave, dhe kontribut në arritjen e drejtësisë sociale dhe barabarësisë gjinore në tregun e punës dhe në sfera tjera në çështjet gjinore. Doracaku është shtypur dhe shpërndarë në tirazh prej 150 ekzemplarësh, ndërsa versioni elektronik mund të shkarkohet nga faqja e internetit të ANTIKO-s edhe atë në gjuhën maqedonase, shqipe dhe angleze.³

4) Punëtori për zhvillimin e planeve aksionare për përforsim ekonomik të grave- punë praktike (zbatimi i njohurive të arritura në praktikë, përmes organizimit të trajnimeve)

Trajnimet u mbajtën në periudhë tetor-nëntor 2015. Përmes punëtorive interaktive dhe punës në grupe u realizua procesi i përgatitjes së “Projektit të planit aksionar për fuqizimin ekonomik të grave për periudhën e vitit 2016-2017” (nga një plan në çdo komunë). Në procesin e përgatitjes morën pjesë përfaqësues nga administrata lokale, nga KMB, këshilltarë, OQ, APRM, odat ekonomike rajonale, përfaqësues të sektorit të biznesit dhe gra të papunësuar.

³ http://www.antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Vodich_-_Rodovo_odgovorni_politiki_ALB.pdf

Rezultate: Të realizuara 6 trajnime (nga 3 në çdo komunë), me gjithsej 56 pjesëmarrës

Të krijuara dy “Projekte të planit aksionar për fuqizimin ekonomik të grave në komunën e Kërçovës për vitin 2016/2017”⁴ dhe “Projekte të planit aksionar për përforsimin ekonomik të grave në komunën e Manastirit për vitin 2016/2017”⁵ Aktivitetet dhe rezultatet u promovuan në mediat lokale. Realizim i procesit të suksesshëm i lotimit dhe përfaqësimit publik. Të dyja Planet aksionare janë miratuar nga ana e Këshillat e komunave dhe janë parashikuar buxhete për vitin 2016. Në mënyrë plotësuese, në komunën e Manastirit, Plani aksionarë është përfshirë dhe paraqet pjesë integrale të strategjisë së mundësive të barabarta të komunës.

5) Punëtori për krijimin e planeve operative, rrjetëzimin dhe zhvillimin e pilot-masave - aksione konkrete për dhënie mbështetjeje për forcim ekonomik të grave të papunësuar nga të dyja komunat

Periudhë e realizimit- dhjetor 2015-shkurt 2016, numri i punëtorive: 6; gjithsej 57 pjesëmarrës.

4 http://www.antiko.org.mk/Uploads/Lokalen_Akciski_plan_za_ekonomsko_jaknenje_na_zenite_vo_Opshtina_Kichevo_za_2016-2017_godina_ALB.pdf

5 http://www.antiko.org.mk/Uploads/Lokalen_Akciski_plan_za_ekonomsko_jaknenje_na_zenite_vo_Opshtina_Bitola_za_2016-2017_godina_ALB.pdf

Rezultate- Produkte nga

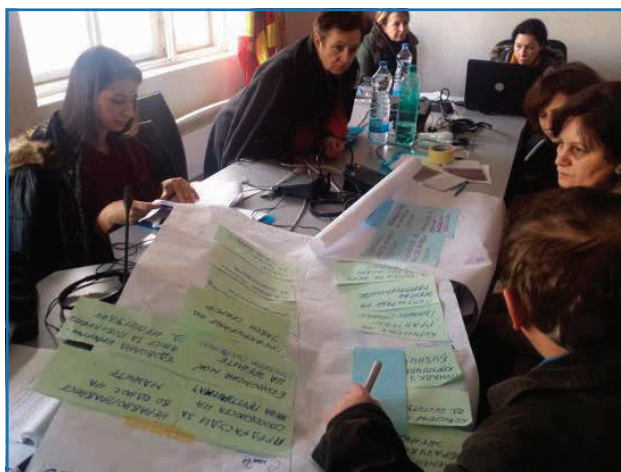
punëtoritë: Formimin e rrjeteve lokale ndërmjet sektoriale për bashkëpunim, përfaqësim dhe zbatimin e pilot-masave në komunën e Kërçovës dhe Manastirit - qëllimi i formimit të rrjeteve ishte drejtuar për arritjen e rezultateve në dy sfera: 1) Vendosjen e qasjes përfshirëse si gjatë krijimit të politikave, ashtu edhe gjatë zbatimit të tyre në praktikë; 2) Promovim i rolit dhe rëndësisë së OQ

si ofrues të shërbimeve sociale, me theks të veçantë përforcimin ekonomik të grave. Rrjeti brenda sektorial joformal ishte formuar nga ana e grupeve të qëllimit, pjesëmarrës në aktivitetet e projektit.

- Të krijuara dy plane aksionare për përforcimin ekonomik të grave për vitin 2016 (nga një në çdo komunë) dhe 4 pilot-masa hollësisht të operacionalizuara (nga dy pilot-masa në çdo komunë). Promovim media i aktiviteteve në mediumet lokale.

Rrjetet e formuara brenda sektoriale për bashkëpunim nga përfaqësueset e Komisionit për mundësi të barabarta, zyrat lokale të APRM, Odat ekonomike rajonale, përfaqësues të OC dhe grave të papunësuara, u pajtuan të punojnë së bashku në plotësimin e qëllimeve strategjike nga Planet aksionare për përforcim ekonomik të grave, por edhe më tej në mënyrë të këthillë të pjesëmarrjes, të marrin pjesë në krijimin dhe zbatimin e programeve dhe planeve të komunës. Komuna për këtë OC do t'u ndajë buxhete/**grante**. Rrjetet ndërmjet sektoriale me bashkëpunimin e tyre e zyrtarizuan përmes nënshkrimit të **Memorandumit për bashkëpunim**.

6) Zbatimi i katër aksioneve pilot-masa përmes katër punëtorive ku morën pjesë gjithsej 101 pjesëmarrëse. Pilot-masat ishin të fokusuara në përforcimin ekonomik të grave në komunat Manastir dhe Kërçovë

Pilot-masat paraqesin aksione në bashkësinë, të realizuara nga grupet e qëllimit të projektit –rrjetet brenda sektoriale me mbështetjen e ekipit projektues të ANTIKO dhe mbështetje financiare në kuadër të projektit. Rrjetet brenda sektoriale planifikuan aktivitete dhe realizuan aksione të shumta, përmes së cilave gratë e papunësuarat e rritën informimin, kapacitetet dhe potencialin e tyre për punësim dhe vetëpunësim.

Aktivitete dhe rezultatet e pilot-masave të realizuara:

Komuna e Manastirit Të realizuara dy pilot-masa të dedikuara për punë të drejtpërdrejtë dhe përforcim ekonomik të grave nga komuna e Manastirit. Pilot-masat janë marrë nga qëllimet strategjike të Planit aksionarë për përforcim ekonomik- produkt i këtij projekti.

Rezultate nga pilot-masa 1:

Qasje e lehtësuar e grave në tregun e punës “Horizonte të hapura”

1) Mbajtja e punëtorisë njëditore me temë Këshillim motivues i 23 grave; 2) Mbajtje e punëtorisë dyditore me temë Këshillim për karrierë për 22 gra të papunësuarat; 3) Hapja e zyrës së informimit/ info- qendrës në komunë për lehtësimin e qasjes së grave deri te informacionet për mundësitë dhe rritjen e potencialit të tyre për punësim dhe vetëpunësim; 4) Promovim në media i aktiviteteve në mediat lokale.

Rezultate nga pilot-masa 2:

Rritje e numrit të grave të regjistruara si gra bujq "Për ardhmërinë tonë"

1) Anketë e realizuar dhe organizim të tre (3) ngjarjeve promovuese. Anketa dhe ngjarjet u realizuan në tre komuna rurale Egri (10 gra), Kukureçani (17 gra), Optiçari (8 gra); 2) krijim, shtypje dhe shpërndarje e materialit informativ, promovues dhe edukativ për mundësitë e punësimit dhe vetëpunësimit të grave nga mjediset urbane dhe rurale; 3) Mbajtja e punëtorisë njëditore të 17 grave për mundësitë dhe lehtësimet nga regjistrimi si gra bujq; 4) Mbështetja dhe nxitja e grave nga ana e Rrjetit brenda sektorial përmes të cilave do të vazhdohet të promovohet puna e tyre.

Komuna e Kërçovës: Janë zbatuar dy pilot-masa të dedikuara për punë të drejtpërdrejtë dhe përforsim ekonomik të grave në komunën e Kërçovës. Pilot-masat janë marrë nga qëllimet strategjike të Planit akiosnar për fuqizimin ekonomik të grave nga Kërçova.

Rezultate nga pilot-masa 1:

Trajnim për kualifikim plotësues dhe aftësim të grave të papunësuar nga komuna e Kërçovës.

1) Mbajtja e trajnimit njëditor i 16 grave nga komuna e Kërçovës-rritja e vetëbesimit, dijeve dhe aftësive të 16 grave për "Shkathtësi të para" (si të shkruhet një letër motivimi, CV, teknika për suksese gjatë intervistave të punëdhënësit potencial etj.)

Rezultate nga pilot-masa 2:

Nxitjen e sipërmarrjes femërore dhe mundësitë për vetëpunësim

1) Mbajtja e trajnimit dyditor për gra të papunësuar nga komuna e Kërçovës
Zhvillimin e planit të biznesit- Aftësi të përforsuara të 18 grave të papunësuar për krijimin dhe udhëheqjen e biznes planit të suksesshëm. Konstruksione të kompletuara financiare të katër planeve të biznesit me të cilat pjesëmarrëset në mënyrë individuale ose të përbashkët mund të aplikojnë për disa nga grantet

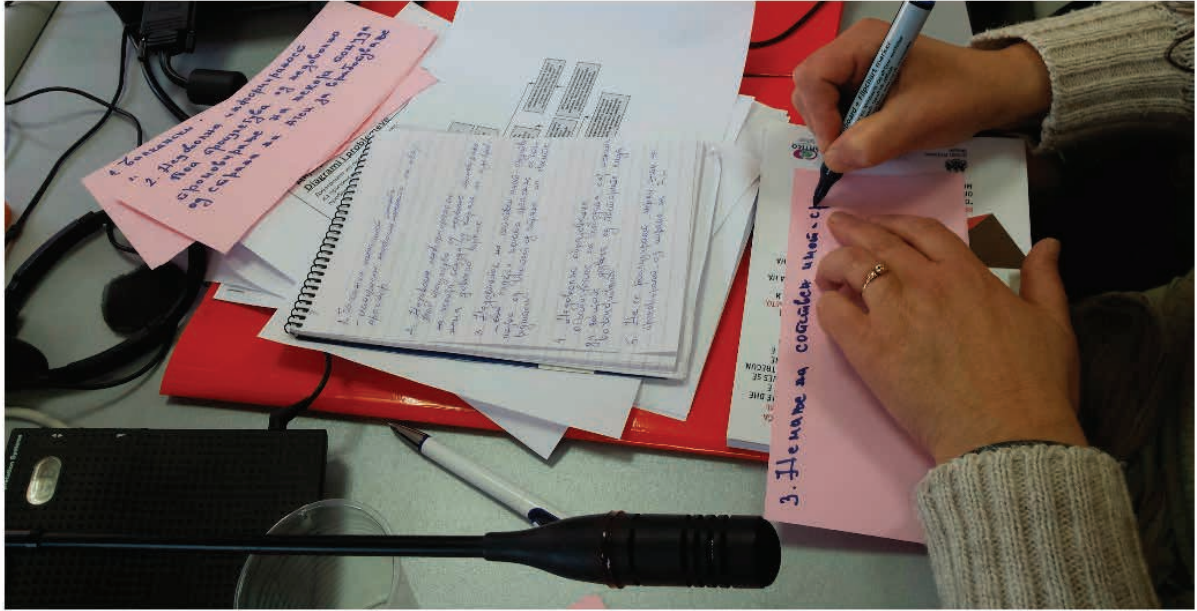
që janë në dispozicion për gratë sipërmarrëse. Dhënien e mbështetjes së mentorit nga ana e ekspertëve / fasilituesve për këshillim për karrierë për implementim të mëtutjeshëm të suksesshëm të planeve të biznesit në praktikë që dolën si produkt në kuadër të trajnimeve (pilot-masa për përforsimin e kapaciteteve të grave të papunësuar).

7) Mbajtja e dy konferencave përfundimtare (nga një në çdo komunë)

Qëllimi i konferencave është rumbullakim i aktiviteteve të realizuara dhe rezultatet e arritura, praktikat e mira, ndarja e përvojave, informatave, rekomandime dhe sfida të fituara nga realizimi i projektit. Në komunën e Kërçovës konferenca do të mbahet më datë 18.03.2016, ndërsa në komunën e Manastirit konferenca do të mbahet më datë 23.03.2016. Fokusi i konferencës është në drejtim të dhënies së kontributit në përfaqësimin të politikave dhe pasurimin e teorisë në praktikë në sferën e krijimit të politikave gjinore; ofrimin e shërbimeve sociale mes OQ, pjesëmarrje e rrjeteve ndër sektoriale në realizimin e aksioneve të përbashkëta; aktivitete për forcimin ekonomik të grave në këto dy komuna.

Në konferencë do të marrin pjesë Ambasadori i Britanisë së Madhe në Shkup, kryetari i komunës së Kërçovës, kryetari i komunës së Manastirit, të gjitha grupet e qëllimit që morën pjesë në realizimin e aktiviteteve të këtij projekti, administrata lokale, KMB, OQ lokale, odat ekonomike rajonale, APRM, gratë e papunësuar dhe të gjitha palët tjera të përfshira.

**МОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ
ЗА ЕКОНОМСКО ЈАКНЕЊЕ НА ЖЕНИТЕ**

**MUNDËSITË DHE PERSPEKTIVAT
PËR FUQIZIMIN EKONOMIK TË GRAVE**

**OPPORTUNITIES AND PERSPECTIVES
FOR ECONOMIC EMPOWERMENT OF WOMEN**

Opportunities and perspectives for economic empowerment of women

**Positive experiences from the implementation of the project
“Economic Empowerment of Women in Kicevo and Bitola”**

Activities, results, good practices

The project is financially supported by
the British Embassy in Skopje

The project is implemented by the
Women Civic Initiative ANTIKO

Skopje, March 2016

This material was prepared with support from the British Embassy in Skopje as part of the project “Economic Empowerment of Women in Two Municipalities”. The opinions and views in the material do not necessarily reflect the opinions and views of the British Embassy in Skopje.

Publication:

Opportunities and perspectives for economic empowerment of women – Positive experiences from the implementation of the project “Economic Empowerment of Women in Kicevo and Bitola”, Activities, Results, Good Practices

Publisher:

Women Civic Initiative ANTIKO Skopje, St. “Vukovarska” 23-1/2, 1000 Skopje, PO box 1090/1010; Tel: + 389 2 2614 641; + 389 2 2611 130; E-mail: ANTIKO@t-home.mk; contact@antiko.org.mk; www.antiko.org.mk; Facebook: WCI.ANTIKO Twitter: WCI_ANTIKO YouTube: WCI ANTIKO

Author:

Gyner Basha Nebiu

Editor:

Irina Hadji Mitova

Translation and editing in Albanian:

Luljeta Ademi Klica

Translation and editing in English:

Vesna Andonovska

Editing in Macedonian:

Elena Georgievska

Design, layout and print:

Propoint Skopje

Illustration:

Brigada Dizajn Skopje

Circulation:

150 copies – Free/uncommercial circulation

CIP –Catalogue of publication

National and university library “St. Kliment Ohridski”, Skopje

316.64:305(497.7)

331.5-055.2(497.7)(047.31)

NEBIU, Gjuner Basha

Opportunities and perspectives for economic empowerment of women: positive experiences from the implementation of the project “Economic Empowerment of Women in Kicevo and Bitola”: Activities, Results and Good Practices/ [author Gyner Basha Nebiu; translation in Albanian language Luljeta Ademi Klica, translation in English language Vesna Andonovska]. - Skopje: Women Civic Initiative ANTIKO, 2016. – 62 page.: illustrat.; 25 cm

Text in Macedonian, Albanian and English language. – Footnotes to the text. – Includes also: Mundësitë dhe perspektivat për fuqizimin ekonomik të grave: përvojat pozitive nga realizimi i projektit “Fuqizimi ekonomik i grave në Kërçovë dhe Manastir”: aktivitetet, rezultatet, praktikat e mira; Opportunities and perspectives for economic empowerment of women: positive experiences from the implementation of the project “Economic Empowerment of Women in Kicevo and Bitola”: activities, results, good practices

ISBN 978-608-4791-02-7

a) Public policy–Gender aspects – Macedonia b) Labor market – Representation of women – Macedonia – Project reports

COBISS.MK-ID 100743434

CONTENTS

PROJECT “Economic empowerment of women in two municipalities”	6
Purpose of the brochure	6
Project goals	6
Target groups	6
Introduction and summary	7
Why economic empowerment of women matters?	7
How to increase the number of women on the labor market?	7
Summary of realized activities and achieved results in the framework of the project	8
1) Established cooperation between ANTIKO and the units of local self-government in Kicevo and Bitola	8
2) Empowerment/building gender sensitive capacities – organization of 12 trainings for 42 participants (time of realization: September 2015 - 6 trainings in Kicevo and 6 trainings in Bitola)	10
3) Printing and publication of the Guide: „GUIDE – GENDER RESPONSIVE POLICIES = SOCIAL JUSTICE!“	12
4) Workshop for designing action plans on economic empowerment of women – practical work (application of the acquired knowledge in practice, through organization of trainings)	12
5) Workshops for design of operational plans, networking and design of pilot measures – concrete actions to support the economic empowerment of unemployed women in two municipalities	14
6) Implementation of 4 actions – PILOT MEASURES through 4 workshops attended by total of 101 women participants. Pilot measures were focused on the economic empowerment of women in the municipalities of Bitola and Kicevo	15
7) Organization of 2 closing conferences (one in each municipality)	17

PROJECT “Economic empowerment of women in two municipalities”

Implemented by:

Women Civic Initiative ANTIKO

Project is financially supported by:

British Embassy in Skopje.

Geographic coverage:

Municipality of Kicevo and Municipality of Bitola

Beneficiaries: ULGs – Committees on equal opportunities in Kicevo and Bitola, women from the municipalities of Kicevo and Bitola, local civic organizations, general public and other stakeholders

Duration: 12 months; **Budget:** £35,120.00

Purpose of the brochure

The brochure was designed as part of the project “Economic Empowerment of Women in Two Municipalities”, that WCI ANTIKO implemented in cooperation with the municipality of Kicevo and municipality of Bitola and the Committees on equal opportunities of men and women.

Goals of the publication: sharing information, achieved results, experiences, challenges, conclusions and recommendations obtained through all phases of the project implementation, which may be useful for all stakeholders in their work in this area.

Project goals

Long-term goal:

Contribute to the creation of local gender sensitive policies and actions for economic empowerment of women and enhancing their participation on the labor market.

Objective:

Designing a model and piloting the participatory evidence-based approach for creation and implementation of effective gender policies and programs aimed for economic empowerment of women in the local self-government units.

Target groups

Representatives of local self-government units in Kicevo and Bitola, local civic organizations active in the field of gender issues, rule of law, human rights, local economic development as well as other stakeholders – representatives of the Employment Agency of R.Macedonia, regional chambers of commerce, business sector and unemployed women.

Introduction and summary

Why economic empowerment of women matters?

Economic empowerment of women is precondition for sustainable development and poverty reduction, in general. The starting point for the economic empowerment of women is the creation and application of sound public policies which entail long-termed commitment, holistic and comprehensive approach to gender mainstreaming in the creation and implementation of public policies and programs both on local and central level.

How to increase the number of women on the labor market? Creation of enabling environment for economic empowerment of women on local level!

In order to make real progress in this area, women must be given opportunities and equal access to information, means and services

– systemic solutions to reduce the gender prejudices and stereotypes as well as adequate programs and action plans for support to ensure that their potentials, capacities and competitiveness are enhanced. Also, land, technology, innovation, loans, subsidies, banking and financial support and other adequate specific measures that influence the reduction of the gender gap. More specifically, an enabling environment which creates conditions for their active inclusion on the labor market. Such approach and way of acting strengthens the women's' rights, enhances their economic productivity, reduces the poverty of families and gives major contribution to the enhanced economic growth of the local community and the society as a whole.

One important segment of the economic empowerment of women is the development of infrastructure projects that need to be designed and tailored to ensure equal use of the benefits by different (poverty-stricken) categories of both women and men (in general, that refers to transportation services, telecommunications, energy and water, kindergartens, easy and inexpensive access to services that would ensure the balance of professional and private life for women).

Employment opportunities for women must be enhanced by providing them with information and by acknowledging the major efforts they make through unpaid work to take care of the family and develop the community. They come

across different barriers in almost every aspect of their work. The employment opportunities for women must be improved because due to divided traditional roles in their family and everyday life, they are engaged in major efforts through unpaid work (such as: maintaining the household, cleaning, cooking, taking care of the children, elderly and sick people etc.). In their everyday life, women face all kinds of barriers in almost every aspect.

These are very significant challenges that one has to take into consideration in the creation and implementation of gender responsive public policies, programs and plans for economic empowerment of women both on central and local level, as they have major impact on the achieved results in this area. Implementation of gender analyses, gender-responsive budgeting, making effective investments to develop innovative approaches and partnerships, enhancing the dialogue and cooperation among the actors, and the coordination among stakeholders and donors are considered as very important approaches to organize and empower the women for their active inclusion on the labor market.

Given these reasons and challenges, the Women Civic Initiative ANTIKO took a comprehensive and thorough initiative in the area of economic empowerment of women in two municipalities (Kicevo and Bitola), which was implemented in **7 phases** along with several steps and intervention actions, which generated products and measurable results that make impact on individual and group level as well as on the community, as a whole.

Summary of realized activities and achieved results in the framework of the project

1) Established cooperation between ANTIKO and the units of local self-government in Kicevo and Bitola.

For successful project implementation and making contribution to the development of multisector cooperation, participatory democracy and promotion of social partnership as new and effective approach in finding solution to the problems and needs of the community. To this end, ANTIKO established cooperation and signed two Memoranda of cooperation with the mayors and presidents of committees for equal opportunities in the municipalities of Kicevo and Bitola. The cooperation had major importance for the active participation in the structures of the units of local self-government in all phases of project implementation, along with the local CSOs, representatives of the Employment Agency of RM, business sector and other stakeholders. The outcome of this cooperation was further increased during the third phase of the project – also complemented by the active involvement of unemployment women in the design and drafting of the Action plan for economic empowerment in the municipalities for 2016/2017, whereby for the first time the unemployed women were given a chance to discuss and state the problems they encounter and influence the incorporation of their proposals in the action plan.

Research

Two researches (gender analyses) were conducted in the municipalities of Kicevo and Bitola as part of the project. The research goals were focused on obtaining the base of verified information and data that will contribute to the realization of the main project goal, that is, creation of gender sensitive policies and actions for increased participation of women on the labor market. The researches enabled to establish the factual situation regarding the socio-economic conditions, that is, to perceive whether there is enabling environment for economic empowerment of women and their active inclusion on the labor market; the extent to which gender mainstreaming exists in the local policies and programs of municipalities; which is the role of CSOs, Employment Agency of RM, business sector, etc. Significant information and data obtained from the field research and focus groups referred to the perception of unemployed women and other stakeholders with regard to the gender prejudices, stereotypes, women's access to social services, gender discrimination in employment, etc. – in general, about the opportunities and barriers for their active inclusion on the labor market.

Results:

The obtained results from the analysis – conclusions and recommendations from the research were printed and published in the reports entitled "Opportunities and barriers for inclusion of women on the labor market in the municipality of Bitola"¹ and "Opportunities and barriers for inclusion of women on the labor market in the municipality of Kicevo"².

The research results provided a solid base of information for the ANTIKO program and project team in terms of designing educational programs by use of participatory models of work (evidence based) as excellent ground to strengthen the capacities of the local stakeholders – local administration, committees on equal opportunities, civic organizations, representatives of the Employment Agency of RM, business sector etc., given that this is an important element in the application of the gender

1 [http://antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Izveshtaj_od_istrazuvanje_-_moznosti_i_barieri_za_vkluchuvanje_na_zenite_vo_pazarot_na_trudot_Bitola\(2\).pdf](http://antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Izveshtaj_od_istrazuvanje_-_moznosti_i_barieri_za_vkluchuvanje_na_zenite_vo_pazarot_na_trudot_Bitola(2).pdf)

2 [http://antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Izveshtaj_od_istrazuvanje_-_moznosti_i_barieri_za_vkluchuvanje_na_zenite_vo_pazarot_na_trudot_Kicevo\(1\).pdf](http://antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Izveshtaj_od_istrazuvanje_-_moznosti_i_barieri_za_vkluchuvanje_na_zenite_vo_pazarot_na_trudot_Kicevo(1).pdf)

mainstreaming approach in the creation and implementation of local policies as well as for the design of support programs for unemployed women – which is constituent part of this project. The researches also have added value for the two municipalities because they are the resource which provides relevant and important data in the process for gender policy creation– programs and action plans.

Research methodology:

field survey with 300 unemployed women (150 women from each municipality); 4 focus groups: 2 focus groups with representatives from units of local self-government and 2 focus groups with representatives of local CSOs. The reports were printed, published and distributed in **300** copies. They can be downloaded on the ANTIKO website in Macedonian, Albanian and English language.

2) Empowerment/building gender sensitive capacities – organization of 12 trainings for 42 participants (time of realization: September 2015 (6 trainings in Kicevo and 6 trainings in Bitola))

The education was aimed for the stakeholders that are responsible for the local policy creation, that is, enhancing their awareness, knowledge and skills for gender mainstreaming in all phases and levels of creation of policies, developmental programs and plans. This approach enabled increased knowledge, capabilities and skills of the relevant actors (from the municipalities of Kicevo and Bitola) for gender mainstreaming, given the implications based of gender differences, whereby the main goal is to reduce the gender gap and to influence the equal opportunities among women and men. The elaborated topics, applied approach and interactive methodology of work generated sustainable and measurable results and had very positive impact on the introduction of changes in this process. During the third and fourth project phase, the target groups showed great success regarding the

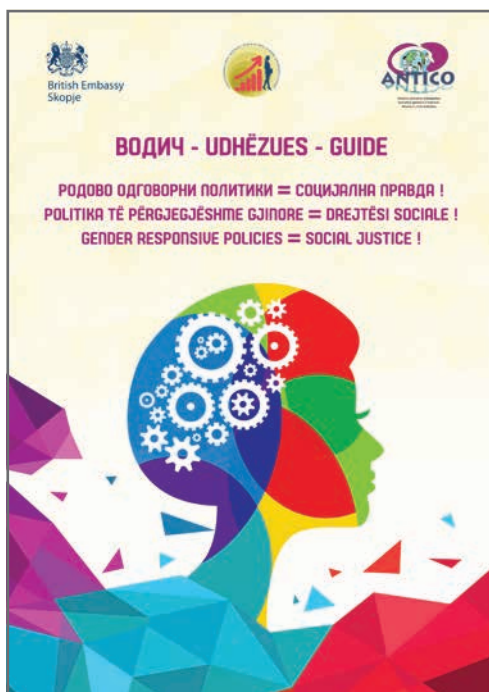

practical application of acquired knowledge. The target groups from the two municipalities designed an Action plan for economic empowerment of women for 2016/2017 – first documents of this type in the two municipalities, and based on our information, so far, these are the only such documents in R.Macedonia. The action plans were adopted in the course of December 2015 and the respective budget for their realization in 2016 was allocated.

The topics for strengthening the capacities within the program were focused on 4 main areas:

1) Vision – why this issue matters? – Understanding the importance, necessity and values of achieving gender equality (through gender concepts, gender mainstreaming, importance and role of gender analysis and gender responsive budgeting); 2) Enhancing the knowledge and skills about the process and methodology of work in the creation of gender responsive public policies. Analysis of policies and their impact on gender issues; Analysis of budget allocations – specific expenditures aimed for certain target group (of women and men); 3) Monitoring and impact assessment of (gender) policies on the beneficiaries and stakeholders; 4) Monitoring the implementation and evaluation of public policies – setting criteria and design of indicators, monitoring the expenditures and provision of relevant services, analysis of results, cost-benefit and cost-effectiveness analysis, that is, which are the effects from the undertaken action in terms of poverty reduction, especially among women and other groups of poverty-stricken people.

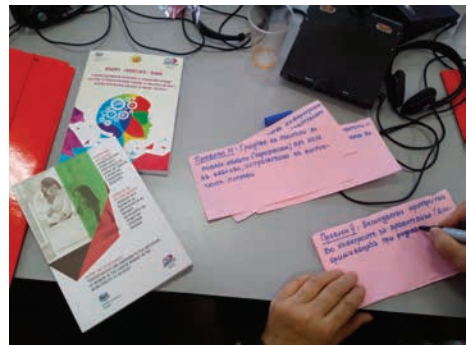

3) Printing and publication of the Guide: “GUIDE – GENDER RESPONSIVE POLICIES = SOCIAL JUSTICE!”

This guide was printed to help the target groups in the dissemination of the acquired knowledge and experiences in their communities. The idea to develop and publish the guide emerged from the need for additional support to the target groups – local administration, councilors, in particular the members of the committees for equal opportunities, civic society organizations and business sector. Namely, this Guide is primarily aimed for the actors and stakeholders in the units of local self-government in Kicevo and Bitola. However, given its universality, it can be easily tailored and fit into other interventions which affect the gender issues. The Guide has the multiplication effect. It provides for a theoretical framework and practical advice to stimulate the process of creating changes, monitoring and measuring the policies and their impact on women and men, that is, basic knowledge that will assist the local actors in the process of gender mainstreaming in their strategies and programs. It is beneficial for all actors whose interest, work or mission is the creation, implementation, impact assessment, monitoring and evaluation of public policies, that is, all actors who intend and have the duty to create favorable environment for initiating changes based on sustainable results, equal opportunities, promotion of human/women’s rights and giving input for the social justice and gender equality at the labor market and other gender related areas. The Guide was printed and distributed with circulation of **150** copies, and the electronic version can be downloaded on the ANTIKO website in Macedonian, Albanian and English language.³

4) Workshop for designing action plans on economic empowerment of women – practical work (application of the acquired knowledge in practice, through organization of trainings)

Trainings were conducted in the period from October- November 2015. The process of designing the “Draft action plan for economic empowerment of women for the period 2016-2017” (one for each municipality) was facilitated

³ http://antiko.org.mk/Uploads/ANTIKO_Guide_-_Gender_Responsive_Policies_ENG.pdf

through interactive workshops and group work. Representatives from the local administration, committees on equal opportunities, councilors, CSOs, Employment Agency of RM, regional chambers of commerce, business sector and unemployed women took part in the process of preparation.

Results: 6 trainings conducted (3 in each municipality), with total of **56 participants**

Designed “Draft action plan for economic empowerment of women in the municipality of Kicevo for 2016/2017”⁴ and “Draft action plan for economic empowerment of women in the municipality of Bitola for 2016/2017”⁵. The activities and results were promoted by the local media. Successfully conducted process of lobbying and public advocacy. The two action plans were adopted by the councils of the municipalities and budgets were allocated for the current 2016. In addition, the action plan was incorporated and is now integral part of the Strategy for equal opportunities in the municipality of Bitola.

4 http://antiko.org.mk/Uploads/Local_Action_Plan_for_Economic_Empowerment_of_Women_in_the_Municipality_of_Kicevo_2016-2017.pdf

5 http://antiko.org.mk/Uploads/Local_Action_Plan_for_Economic_Empowerment_of_Women_in_the_Municipality_of_Bitola_2016-2017.pdf

5) Workshops for design of operational plans, networking and design of pilot measures – concrete actions to support the economic empowerment of unemployed women in two municipalities

Period of realization – December 2015 – February 2016, number of workshops: 6; total **57 participants**.

Results – products from the workshops: Establishment of local multisector networks for cooperation, advocacy and implementation of pilot measures in the municipalities of Kicevo and Bitola – **the goal** for establishment of networks referred to achieving results in 2 areas: 1) Introduction of participatory approach both for the policy creation and the implementation of policies in practice; 2) Promotion of the role and importance of CSOs as providers of social services, with special focus on the economic empowerment of women. The multisector informal network was established by the target groups, i.e. participants in the project activities.

- designed two Operational plans for economic empowerment of women for 2016 (1 for each municipality) and operationalized 4 pilot measures in details (two pilot measures for each municipality). Activities were promoted by the local media.

The established multisector networks for cooperation among the representatives of the committees for equal opportunities, local offices of the Employment Agency of RM, regional chambers of commerce, representatives of CSOs and unemployed women, made agreement to work together on the realization of the strategic goals from the Actions plans for economic empowerment of women as well as to apply

the same participatory manner in the creation and implementation of programs and plans for the municipality. The municipality shall award grants/provide budgeting to the CSOs. Multisector networks formalized their cooperation by signing a **Memorandum of cooperation**.

6) Implementation of 4 actions – PILOT MEASURES through 4 workshops attended by total of 101 women participants. Pilot measures were focused on the economic empowerment of women in the municipalities of Bitola and Kicevo

The pilot measures referred to action taken in the municipality, whereby they were implemented by the project target groups, i.e. multisector networks with support from the ANTIKO project team and financially supported as part of the project. Multisector networks planned the activities and implemented numerous actions whereby unemployed women were able to enhance their knowledge, capacities and potentials for employment and self-employment.

Activities and results from the implemented pilot measures:

Municipality of Bitola Two pilot measures were implemented with regard to direct employment and economic empowerment of women in the municipality of Bitola. The pilot measures were undertaken from the strategic goals of the Action plan for economic empowerment – product of this project.

Results from Pilot measure 1:

Alleviated access for women on the labor market “Open horizons”

1) Organized one day workshop on the topic **Motivational counseling for 23 women**; 2) Organized two-day workshop on the topic **Career counseling for 22 unemployed women**; 3) Open info point/center in the municipality to alleviate the access of women to information about opportunities and enhancing their potential for employment and self-employment; 4) Local media coverage of the activities.

Results from pilot measure 2:

Increased number of registered women farmers “For our future”

1) Conducted survey and organized three (3) promotional events. The survey and the events were conducted in three rural municipalities: Egri (10 women), Kukurecani (17 women), Opticari (8 women); 2) Designed, printed and distributed informative, educational and promotional materials about the opportunities for employment and self-

employment of women in rural and urban areas; 3) Organized one-day workshop for 17 women about the opportunities and benefits from being registered as woman farmer; 4) Encouraged and supported women to register as farmers (under phase of registration); 5) Opened fun page on the social media by the multisector network which will be used to promote their work.

Municipality of Kicevo

Implemented two pilot measures aimed for direct employment and economic empowerment of women in the municipality of Kicevo. Pilot measures were undertaken from the strategic goals of the Action plan for economic empowerment of women in Kicevo.

Results from pilot measure 1:

Training on additional vocational training and qualifications for unemployed women from the municipality of Kicevo

1) Organized one-day training for 16 unemployed women from the municipality of Kicevo – Enhanced self-esteem, knowledge and abilities of 16 unemployed women about “Soft skills” (writing motivational letter, CV, techniques for successful interviews with potential employers etc.).

Results from pilot measure 2:

Stimulating the women’s entrepreneurship and opportunities for self-employment

1) **Organized two day training** for unemployed women from the municipality of Kicevo. **Development of business plan** – Enhanced skills for 18 unemployed women on design and running a successful business plan. Completed financial constructions of 4 business plans, which the participants can individually or jointly use to apply for the available grants for women’s entrepreneurship. Provision of mentorship support by the experts/facilitators for career counseling regarding the further successful practical implementation of the business plans which emerged as products of the training (pilot measures for strengthening the capacities of unemployed women).

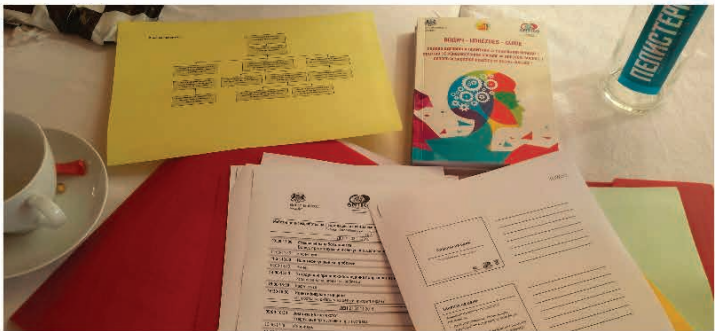

7) Organization of 2 closing conferences (one in each municipality)

The purpose of the conferences is to sum up the implemented activities as well as the achieved results, good practices, sharing of experiences, knowledge, recommendations and challenges resulting from the project implementation. The closing conference will be held on 18.03.2016 in the municipality of Kocani, and on 23.03.2016 in the municipality of Bitola. The conferences will focus on giving input for policy advocacy and translating the theory in practice regarding

the gender policies creation; provision of social services by CSOs, participation in multisector networks for implementation of joint actions; activities for economic empowerment of the women in these municipalities.

The conferences will be attended by the British ambassador in Skopje, the mayor of the municipality of Kicevo, the mayor of the municipality of Bitola, all target groups that participated in the implementation of the project activities, such as the local administration, committees on equal opportunities, local CSOs, regional chambers of commerce, Employment Agency of RM, unemployed women and all other stakeholders.

Women's Civic Initiative ANTIKO
"Vukovarska" 23-1/2, 1000 Skopje, P.O.Box 1090/1010
Tel: +389 2 2614 641; +389 2 2611 130
e-mail: contact@antiko.org.mk; antiko@t.mk
Facebook: WCI.ANTIKO
Twitter: WCI_ANTIKO

British Embassy
Skopje

Женска граѓанска иницијатива
Iniciativa qytetare e femraje
Women's Civic Initiative

